

Rapport 2006:1

Arkeologisk undersökning av rösugn och huslämning på den skogsfinska gården vid Råsjön

Fornlämning: Raä 165

Fastighet: Råsjön 1:32

Socken: Borgsjö

Kommun: Ånge

Landskap: Medelpad

M
LÄNS MUSEET
VÄSTERNORRLAND

**Kulturmiljöavdelningen
Ola George**

Sammanfattning	3
Inledning	4
Syfte	4
Fornlämningen och äldre uppgifter	4
Redogörelse av arbetet	4
Anläggningar	5
Rösugnen	5
Ugnens användningsområden	6
Terrassen	8
Huset	8
Fyndmaterialet	10
Osteologisk analys	11
Tolkning och diskussion	11
Tekniska och administrativa uppgifter	12
Referenser	12

Bilagor

1. Kartor över området
2. Fotolista
3. Fyndlista
4. Dagboksanteckningar
5. Planer över röset och terrassen
6. Översiktsplan från skötselplanen 1995
7. Tidningsklipp

Sammanfattning

Länsmuseet Västernorrland genomförde under år 2005 den tredje och sista undersökningen på den skogsfinska gården vid Råsjön. Undersökningen bedrevs på uppdrag av Stig Welinder vid Mittuniversitetet. Forskningens huvudfrågeställning var "Etnicitet i landskap och materiell kultur". Syftet med undersökningen år 2005 var att bestämma vilken typ av eldstad ett röse nere vid stranden utgjorde resterna av. Röset var innan undersökningarna 2003-2004 tolkat som ett odlingsröse. Undersökningen 2005 visade att lämningarna utgjorde resterna av en kraftigt förstörd så kallad rösugn uppbyggd av natursten.

Ugnen har troligen varit ungefär 3 x 3 m stor, eldrummet har varit omkring 1,4 x 1 m vilket innebär att väggarna varit ca en meter tjocka. Undersökningen kunde inte bringa klarhet i hur hög ugnen varit eller hur eldrummet tak varit utformat.

Ugnen har varit placerad i östra delen av ett hus som stått på en uppbyggd terrass. Det mest troliga är att huset varit orienterat i nordväst- sydöstlig riktning och att ugnen varit placerad i det nordöstra hörnet. Antagandena bygger på terrassens orientering och eldrummet utbredning i rösugnen. Utifrån grävningsresultaten och terrassens utformning har huset varit högst ca 8 m långt, bredden är okänd då schaktet inte täckte södra delarna av den tolkade husytan.

Det skriftliga materialet ger upplysningar om att finnar har bott i hus som beskrivits som "bastur" men som haft många funktioner under åtminstone den tid då gårdarna etablerades. Det är högst troligt att det delundersökta huset och rösugnen utgör resterna av det hus Olof Tresk avbildade på 1639 års karta. Huset kan då vara det först etablerade på platsen och det som bäst avspeglar den skogsfinska kulturen. Det tidigare undersökta gårdstunet är troligen etablerat senare vid en tid då traditionerna redan luckrats upp bland skogsfinnarna bland annat med avseende på byggnadsskicket.

Lantmäterikartan från 1639 ger intryck av att vara detaljrik. Åkrar och odlingsrösen finns markerade. Det hus som finns inritat på kartan verkar inte vara någon schablonmässig bild av ett hus. Tvärtom kan kartan ge en ganska verklighetstrogen bild av hur huset var beskaffat. Det finns i varje fall inget i det arkeologiska materialet som motsäger en sådan uppfattning. Bland fynden finns slaktavfall från av älg och nöt. Fynden av brända ben antyder att matlagning ägt rum i huset.

Inledning

Länsmuseet Västernorrland genomförde under 2005 den tredje och sista undersökningen på den skogsfinska gården vid Råsjön. Ursprungligen skulle undersökningarna vid Råsjön pågå under 5 år men på grund av minskat antal kursdeltagare avslutades kursen i historisk arkeologi vid Mittuniversitetet under 2005. Undersökningen bedrevs därför inte som tidigare år som en seminariekurs. För att i någon mån leva upp till de uppställda målen i den ursprungliga undersökningsplanen beslutades att genomföra en mindre undersökning under hösten 2005. Därmed uppfylldes den punkt i forskningsplanen som innefattade arkitekturhistorisk dokumentation.

Syfte

Forskningens huvudfrågeställning var "Etnicitet i landskap och materiell kultur". Syftet med undersökningen 2005 var att bestämma vilken typ av eldstad ett röse nere vid stranden utgjorde resterna av samt om tiden tillät dokumentera huset där ugnen varit placerad. Efter avslutad undersökning skulle även röset återställas till ursprungligt utseende så gott det gick. Undersökningarna vid Råsjön kan kopplas samman med Mittuniversitetets tidigare undersökningar av gårdslämningar från medeltid- historisk tid som bedrivits i Jämtland och Dalarna.

Fornlämningen och äldre uppgifter

Gården finns beskriven av lantmätare Olof Tresk i geometriska jordboken 1639. Där nämns att "Råsjön, en gård, skattar 2 öre". Utsäde i båda åkren 3 ½ tunnor. Sandjord. Därpå födes: 2 hästar, 20 nöt och 15 får. Gott mulbete, näver- och svedjeskog, mycket gott fiske och kvarnställe. Humlegård:100 stänger" (geometriska jordeboken V1, Lantmäteriet i Gävle). Uppgifterna är enligt Maud Wedin (muntligen) en uppskattning av gårdens bärkraft och inte en uppräknig av gårdens faktiska tillgångar, (se även Gothe 1945:208). Uppgifterna ger dock en bild av hur besättningen kan ha sett ut. I tiondelängden från 1637, redovisar Jon Jönsson (ägaren av gården) 22 kannor korn och 3 tunnor råg. 1 häst, ett sto, 8 kor och en kviga, 12 får, 3 svin och utsäde i 4 tunnor (Gothé 1945: 207). På kartan från 1639 är gårdsläget/ huset markerat nere vid stranden.

Den som etablerade bosättningen vid Råsjön var Jon Jonsson Pulkkinen. Etableringen skedde omkring 1618 och Pulkkinen erhöll torpebrev för Råsjön den 4 mars 1620 (Wedin 2003:6). 1716 flyttades gården till norra sidan av sjön, där byn ligger än idag. På skattdokumentationskartan från 1757 (Borgsjö akt 29) finns på den gamla gårdsplatsen söder om sjön (kallad gamla torpet) markerad med en fyrkant. Markeringen är förmodligen en symbol för en byggnad.

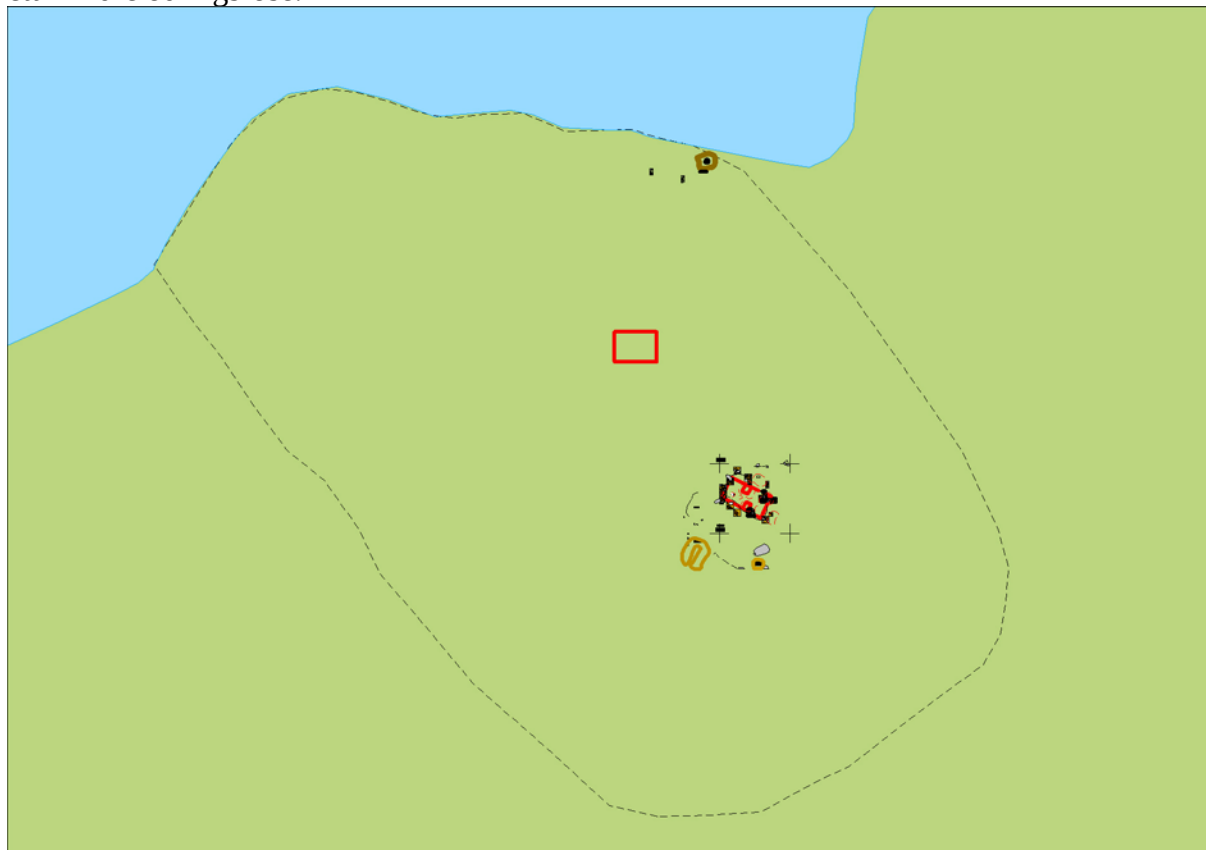
Redogörelse av arbetet

Röset och de närmaste omgivningarna rensades på fallna träd och annat som låg löst på backen. Ytan avsöktes därefter med metalldetektor. Därefter började röset att torvas av och stenpackningen rensades fram. Stenpackningen ritades av och fotograferades och delar av stenpackningen höjdmättes. När översta lagret av stenpackningen var dokumenterat plockades det lösa stenmaterialet bort och efter ny rensning gjordes en ny avritning. Flera m²

grävdes i direkt anslutning till röset för att få grepp om eventuell golvyta. Jorden sållades i såll med 4 mm maskvidd.

Efter att undersökningen avslutades, återställdes röset så gott det gick till ursprungligt utseende. En total yta på 30 m² undersöktes. Av den ytan utgjordes bara några m² av "golv" resten innehöll stenpackning.

Vid undersökningarna 2003 och 2004 iaktogs ett område där växtligheten på ett mycket påtagligt sätt skiljde sig från omgivningen. Gräset på platsen var mycket högre, grönare och frodigare än runt omkring. Under 2005 syntes detta extra tydligt och tanken att det var platsen för ett gammalt fähus diskuterades. Utbredningen av den speciella växtligheten mättes därför in. Ytan var ca 12 x 8,5 m stor och långsidorna var orienterade i öst-väst. I mitten fanns ett mindre odlingsröse.

Figur 1. Karta med gårdstunet längst ner, det eventuella fähuset i mitten och platsen för huset med röslugnen är markerad intill stranden högst upp.

Anläggningar

Röslugnen

Stenpackningens storlek var så långt det gick att se omkring 5 x 5 m stor och orienterad ungefär i nordväst-sydöst. Det finns inget som tyder på att ugnen haft skorsten. Den undersökta ugnen är av allt att döma en så kallad röslugn, en samlingsbenämning för ugnar utan skorsten byggd av naturstenar till skillnad från ugnar med murad ugnskappa. Det inre av ugnen bildas av eldningsrummet, som eldas genom ugnsmynningen (Talve 1960:70). Röslugnen ligger delvis på den uppbyggda husterrasseringen (under eldrummet var den ursprungliga marknivån högre). Stenpackningen i terrassen och ugnens fundament är åtminstone i norr och öster gemensamma. Själva spisröset var uppskattningsvis omkring 3 x 3 m i botten för att smalna av uppåt med valvningen. Eldrummet i den undersökta ugnen hade

av det rödbrända området att döma varit 1,4 m djupt och upp till 1 m brett (ett block i eldrummet norra del utanför den rödfärgade sand/jorden var kraftigt bränt, om den brända delen tas med blir bredden på eldrummet 1 m brett). Ugnstaket har antagligen varit valvat med natursten även om inget av valvet kunde urskiljas vid undersökningen.

Att kunna elda ved med längder på upp till 1,4 m måste ha varit en stor fördel.

Blocken i ugnens fundament har en utbredning av ca 3,2 x 2,5 m (sydväst-nordöstlig orientering) närmast rektangulär form.

Utanför denna kraftiga stenläggning har väggarna eller kappan av natursten funnits. Rester efter kappan fanns bevarad i ugnens nordöstra del. Detta innebär att väggarna varit åtminstone metertjocka i botten. Även om ingen del av ugnens tak fanns bevarad (utan en liten del längst in i eldrummet) kan man tänka sig att ugnens yttre form varit välvd.

En jämförelse med en rösugn från Boda socken i Värmland, beskriven av Talve (1960:79) kan vara av intresse. Den var inte lika stor men proportionerna kan vara av intresse. Ugnen var 1,65 m lång och 2,3 m bred, eldrummet var endast 0,45 x 0,9 m stort (0,405 m²). Ugnens höjd var 1,1 m, eldrummet höjd var 0,35 m. Denna ugn s väggar var 0,75-0,8 m tjocka.

Bredden på eldrummet mynningen utgjorde då omkring en femtedel av hela bredden. Om motsvarande förhållande gällde ugnen vid Råsjön skulle bredden bli (0,8 m x 5) fyra meter.

Undersökningen påvisar att Råsjöugnen varit ungefär 3 m bred i framkant.

Eldrummet i Råsjöugnen var minst 1,4 m² alltså drygt tre gånger så stor som den värmländska ugnen.

Att notera är att Talve nämner en rösugn från Ånge (Borgsjö eller Haverö socknar) som var en stor rösugn med tjocka sidoväggar och ett stort röse, med ugnstak i kilvalv (Talve 1960:79).

Mängder av skärvig sten fanns i det schakt som löpte ut i nordlig riktning från röset.

Skärvestensmängden kan tyda på att ugnen lagats då stenmaterialet spruckit efter upprepad uppvärmning. Mot detta talar skärvestenens utbredning som ligger inne i vad som tolkats som huset. Eventuellt har man slagit vatten över upphettade stenar som efter en tids användning spruckit. Om så är fallet kommer nog stenen från en annan ugn/spis i huset än röseugnen.

Ugnens användningsområden

Flera olika användningsområden är möjliga för ugnarna, lintorkning, malttorkning, sädestorkning, torkning och rökning av kött, torkning av humle, torkning av ämnesved, bad samt som tillfällig bostad (Talve 1960:92-112). Endast från finnbygderna i Värmland uppges, att bastur användes till bostäder för fattiga (Talve 1960:110) samt såsom bostad har bastun ofta använts av nybyggarfamiljer och torpare, vilka i regel uppförde bastun som sitt första hus, varefter rian, fähuset och bostadshuset byggdes. Uppgifter om sådana nybyggarhus finnas från olika håll i landet (Finland). Här har man dock ej att göra med en bastu i vanlig mening. Ett sådant hus har visserligen kallats för "bastu", men det var från början avsett att användas till flera funktioner: till bostad, bastu och även ria. Det är därför en smaksak, om man vill kalla det först uppförda knuttimrade huset bostadsbastu eller bastubostad eller bastu-ria. Den första benämningen vore mest motiverad, därför att bostadsfunktionen var en permanent funktion, medan användningen för bad hade en underordnad betydelse liksom användningen till att torka säd i under hösten. Den fasta inredningen ger ej något utslag åt det ena eller det andra hållet, emedan vanligen alla funktioner voro tillgodosedda (Talve 1960:333).

Figur 2. I bildens mitt syns vad som tolkats som den bevarade nordöstra delen av rösgugnens "kappa" av natursten.

Figur 3. Fundamentet till ugnen framrensat, i bildens mitt syns det rödbrända eldrummet.

För Mellannorrlands del har ugnens placering i bastur och envånings kölnor varit i mitten av huset (Talve 1960:72). Om detta även varit fallet med de tidiga skogsfinska ugnarna är osagt. Belägg finns på hörnugnar i finnbygder i västra Dalarna, trakten av Ovansiljan i Orsa och Våmhus socknar vilket kan vara en påverkan av finskt byggnadsskick. Även i Hälsingland förekommer hörnugn. Från övriga finnbygder i Norrland föreligga endast uppgifter om mittugn (Norrbottnen och Lappland har dock hörnugnar) (Talve 1960:75).

Det verkar som om alla ugnar har varit placerade i rätt vinkel till husväggarna och inte varit vridna. Ugnsmyningarna har med andra ord legat vinkelrätt eller längs husens långsidor.

Terrassen är ca 9 m lång och 5-6,5 m bred och orienterad i nordväst- sydöst. Terrassens höjd är störst i norr (då backen sluttar ner mot sjön) där skillnaden mot golvplanet är ca 0,9 m, Skillnaden mellan golvplanet och markytan nedanför terrassen i väster är ca 0,4 m. Västra delen av terrassen var vid undersökningstillfället bevuxen med mossor och belamrad med fallna träd. Den östra delen av terrassen där röset låg kunde dock undersökas. Det konstaterades att terrassen huvudsakligen var uppbyggd av sten och block. I undersökningsschaktets sydvästra hörn var "golvytan" överlagrad av knytnävsstora stenar. Dessa stenar har förmodligen kastats eller tippats dit från en närliggande äng eller åker efter det att huset försvunnit. Intill denna ansamling av mindre stenmaterial (sydväst om) finns ett flackt odlingsröse med blockigt stenmaterial som även det antagligen är senare än huset.

Huset

Läget intill stranden kan tyckas märkligt, dels för att det ligger i något av ett bakläge i på stranden nedanför en backe med nordlig exponering och dels att läget vid sjön borde ha varit kyligt och fuktigt. Om man utgår från att ugnen använts till att torka säd och till badstuga kan emellertid läget verka lämpligare valt. Torkkriorna var platser där eld kunde uppstå och då är det ju bra att ha tillgång till vatten på nära håll, likaså vid bastubad. I Tornedalen och Lappland, där bastun användes till bad, placerades den om läget tillät, icke så långt från gården, gärna på stranden av en älv eller sjö (Talve 1960:10). Terrassens mått anger att huset inte kan ha varit längre än 9 m troligen något mindre och 5-6 m brett. Huset har antagligen varit knuttimrat.

Knuttimrade bastur och kölnor ha lika litet som andra knuttimrade hus i äldre tid haft någon egentlig grund. Man har nöjt sig med stenar under hörnen eller en stenrad under väggen. Golvet har alltid varit jordgolv (Talve 1960:29). En yta väster om röset är tolkad som golvet i huset.

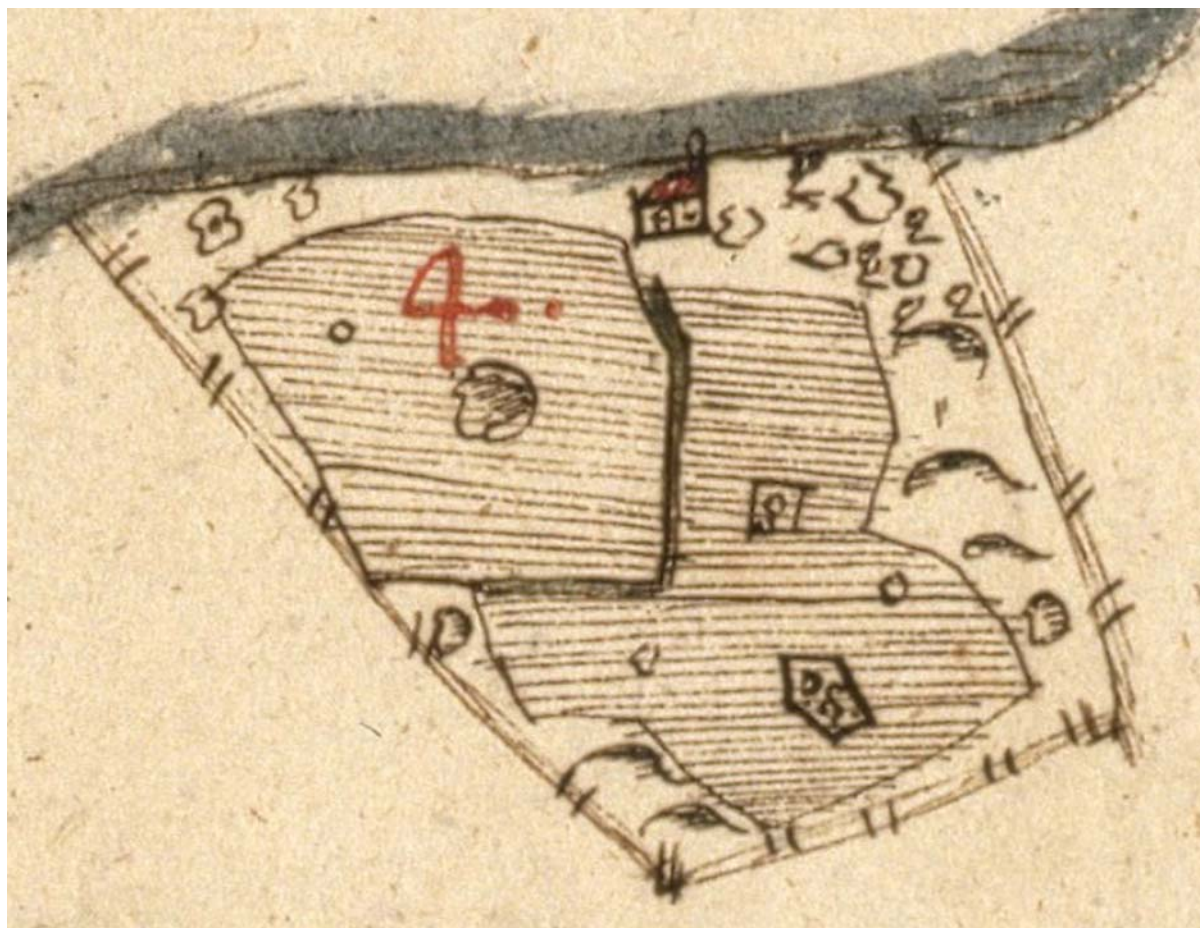
Figur 4. Ytan väster om huset som tolkats som ett golv. I bildens övre del den svårtolkade halvrunda stenformationen som löpte ut från rösuksfundamentet.

Hur taket sett ut är naturligtvis svårt att avgöra, men kartan från 1639 visar på ett valmat tak, i varje fall den västra delen. Det går ej att se om den östra delen varit valmad.

Det kan också vara så att huset är avbildat i ett sådant perspektiv att taket ser valmat ut.

På husets södra långsida finns en dörr markerad, till höger om dörren finns ett horisontellt streck, det kan vara en markering av laven. Ovanför avbildningen av huset finns en "bubbla" inritad ovanför takets östra del. Det ser dock inte ut att vara en markering av något skorsten.

Det skulle kunna vara en framställning av rök från ugnen. Detta skulle stämma bra med ugnens konstaterade plats i östra delen av huset.

Figur 5. Utsnitt ur 1639 års lantmäterikarta med huset inritat nere vid stranden.

Fyndmaterialet

Fynden från undersökningen av rösugnen år 2005 är betydligt mer sparsamt än tidigare års fyndmaterial från gårdstunet. Totalt framkom knappt 50 fynd under år 2005 att jämföra med drygt 500 fyndposter per år 2003 och 2004. Undersökningen år 2005 var inte lika omfattande varken till yta eller deltagare då ingen seminariekurs bedrevs.

Liksom tidigare år framkom stenmaterial i form av kvarts och en kvartsitkärna som troligen tillhör stenåldern.

Vid undersökningen påträffades ben och tänder som ger intryck av att vara slaktavfall. Det gick inte att urskilja någon större skillnad i spridningen av älg och nötbena.

Det keramikfragment som hittades utgör troligen en del av en hank.

De rester som hör samman med ugnen är flintan som använts när eld gjorts upp samt den brända leran som kommer från den lera/sand som fanns som konstruktionsmaterial i ugnen. Den brända leran är fördelad från ugnens mitt och söderut. Flintbiten hittades inom den yta som motsvarar ugnens mynning och eldrum. Ett speciellt fynd är den brända lilla lerkulan som rullats ihop och sedan bränts i någon eldstad.

Fyra spikar som hittades norr om husets nordöstra hörn. Om de tillhört en konstruktion i huset är inte känt.

Osteologisk analys

Det osteologiska materialet kommer från älg och nöt. Det karaktäristiska är att benen kommer från köttfattiga delar som kranier och de yttre extremiteterna, det hela har karaktären av slaktavfall. Materialet gav vid undersökningen intryck av att höra samman med spisiröset och det hus som det ingått i. Det brända benen tyder förmodligen också på att de blivit tillagade på något vis. Att älg och nöt ben påträffas på samma ställe gör det mindre troligt att benen skulle komma från någon sentida slakt utan sammanhang med spisiröset/huset.

Tolkning och diskussion

Röset var innan undersökningarna tolkat som ett odlingsröse, objekt 38 (se bilaga 6) (Holmqvist & Åberg 1995). I samband med de arkeologiska undersökningarna genomfördes fältvandringar inom fornlämningen med kursdeltagarna för att de skulle få grepp om lämningarnas utseende, art och utbredning. Det som tycktes märkligt vid fältvandringarna var placeringen av röset en bit nedanför åkern. Övriga odlingsrösen låg på eller i direkt anslutning till åkrarna.

Under år 2003 torvades delar av röset av och delar av en strukturerad stenpackning tycktes framträda (George 2004). Vid 2004 års undersökning torvades en större yta av och då gjordes en del fynd (George 2005). Inför 2005 års begränsade undersökning bestämdes att röset skulle undersökas för att se om det rörde sig om ett spisiröse/ugn.

Undersökningsresultaten tyder på att röset utgjorde resterna av en så kallad rösugn uppbyggd med natursten. Ugnen har troligen varit ungefär 3 x 3 m, eldrummet har varit omkring 1,4 x 1 m vilket innebär att väggarna varit kring en meter tjocka. Undersökningen kan inte bringa klarhet i hur hög ugnen varit eller hur eldrummet tak varit utformat.

Ugnen har varit placerad i östra delen av ett hus som byggts på en uppbyggd terrass. Det mest troliga är att huset varit orienterat i nordväst- sydöstlig riktning (liksom det undersökta huset uppe på gårdstunet) och att ugnen varit placerad i det nordöstra hörnet. Antagandena bygger på terrassens orientering och eldrummet utbredning i rösugnen. Utifrån grävningsresultaten och terrassens utformning har huset varit högst ca 8 m långt, bredden är okänd då schaktet inte täckte södra delarna av det tolkade huset.

Det skriftliga materialet ger upplysningar om att finnar har bott i hus som beskrivits som "bastur" men som haft många funktioner under åtminstone den tid då gårdarna etablerades. Fynd av slaktavfall från älg och nöt fanns i huset. Men om djuren har slaktats i eller i närheten av huset är inte klarlagt. Fynden av brända ben tyder troligen på matlagning i huset. Frågan är om mat lagats vid rösugnen eller någon annanstans i huset?

Lantmäterikartan från 1639 ger intryck av att vara detaljrik. Åkrar och några odlingsrösen finns markerade. Det hus som finns inritat på kartan verkar inte vara någon schablonmässig bild av ett hus. Tvärtom kan kartan ge en ganska verklighetstrogen bild av hur huset var beskaffat. Det finns i varje fall inget i det arkeologiska materialet som motsäger en sådan uppfattning. Läget och orienteringen stämmer överens med undersökningens resultat. Den eventuella röksymbolen över hustaketets östra del stämmer också med de arkeologiska resultaten där rökugnen är belägen på terrassens östra del. Andra detaljer är dörrens placering mitt på den södra långväggen samt den horisontella streck mitt på östra delen av husväggen, kan det vara en markering av laven intill ugnen?

Västra delen av taket tycks vara valmat, det går ej att se om den östra delen också varit det. Det kan också vara så att huset är avbildat i ett sådant perspektiv att taket ser valmat ut. Slutligen finns två ytor inmarkerade inom åkermarken som ej verkar vara odlingsrösen. Möjligen är detta platsen för ekonomibyggnader. Den nordligaste av dem skulle kunna

sammanfalla med den under år 2005 inkarterade frodiga växtligheten/eventuella fähuslämningen. Den sydliga markeringen ser ungefär ut att sammanfalla med platsen för det senare gårdstunet.

Undersökningens huslämning är med största sannolikhet identisk med huset på kartan från 1639. Det första huset boningshuset etablerats då nere vid sjön. Under ett senare skede flyttades gården upp till det tidigare undersökta gårdstunet på höjden.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-9094-05

Länsmuseets dnr: 2005/281

Län: Västernorrland

Landskap: Medelpad

Kommun: Ånge

Socken: Borgsjö

Fastighet: Råsjön 1:32

Kartblad: 17 F 4i

Belägenhet: X 6921 100Y 1491 480

Koordinatsystem fristående i nord-sydlig orientering

Undersökningstid 5-9/9-2005

Personal från Länsmuseet Västernorrland Ola George och Maria Lindeberg.

Frivillig arbetskraft: Bo Ivarsson, Kristina Oikari, Lars Karlsson.

Rapportsammanställning: Ola George

Fynden konserverades av Stiftelsen föremålsvård i Kiruna.

Dokumentationsmaterial i form av ritningar, konserveringsrapport, fotografier, dagböcker mm förvaras på Länsmuseet Västernorrland.

Referenser

Talve, I, 1960. Bastu och torkhus i Nordeuropa. Nordiska museets handlingar 53. Stockholm.

Wedin, M. 2003. Råsjön. Kompendium.

George, O. 2004. Arkeologisk forskningsundersökning av en skogsfinsk gård.

Råä 165 Borgsjö socken, Ånge kommun, Västernorrlands län. Kulturmiljöavdelningen.

Rapport nr 1:1994. Länsmuseet Västernorrland.

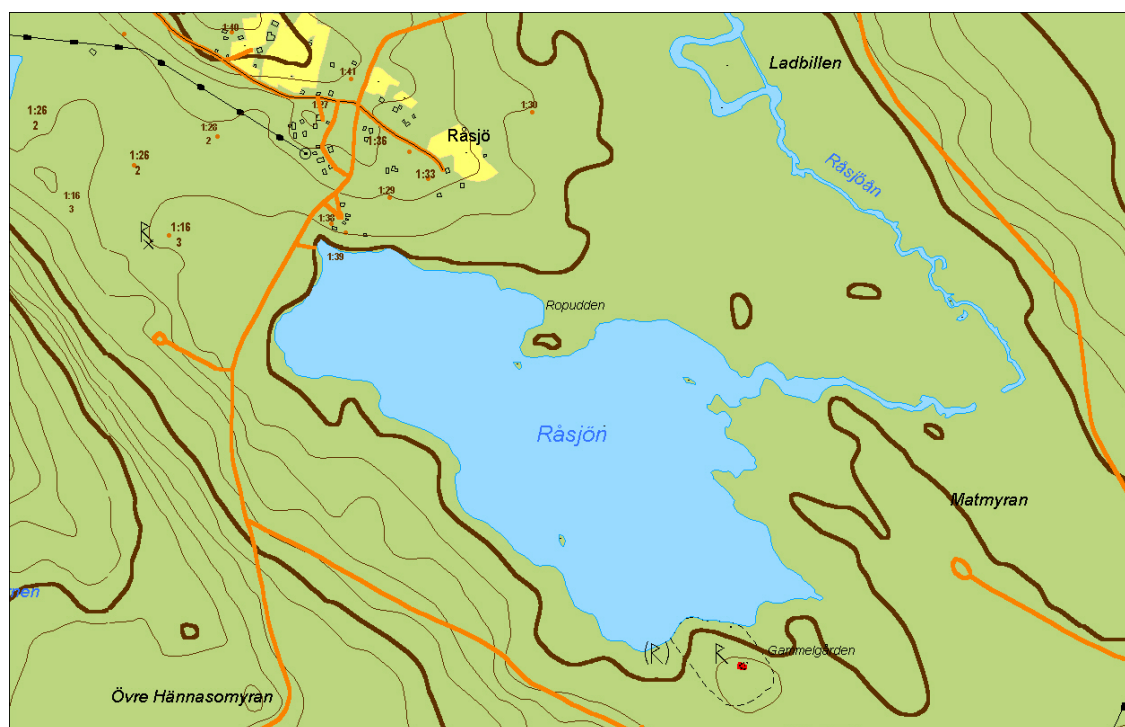
George, O. 2005. Arkeologisk undersökning av skogsfinsk gård vid Råsjön från 1600-1700-

tal. Råä 165 Borgsjö socken, Ånge kommun, Västernorrlands län. Kulturmiljöavdelningen.

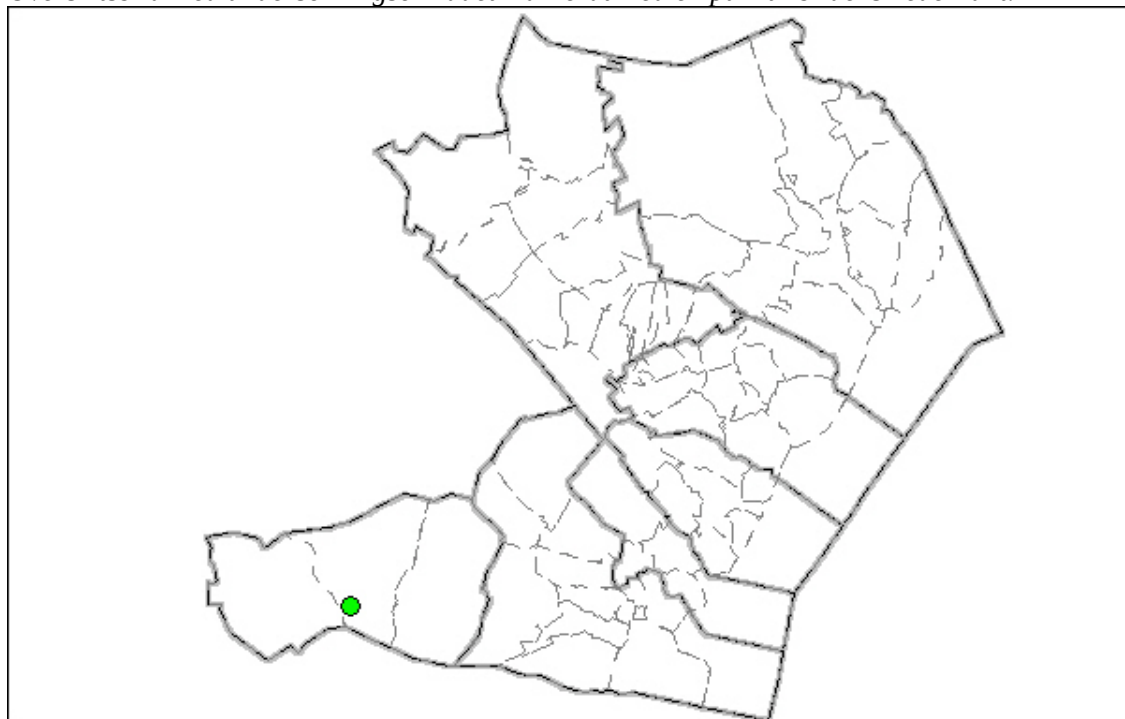
Rapport nr 11:1995. Länsmuseet Västernorrland.

Holmqvist, M. o Åberg, E 1995. *Dokumentation av och skötselplan för Gammelgården*, fornlämning nummer 165, Borgsjö socken, Ånge kommun, Västernorrlands län. Avdelningen för kulturmiljövård och dokumentation. Rapport nr 6:1995. Länsmuseet Västernorrland.

Bilaga 1. Kartor över området

Översiktsbild med undersökningsområdet markerat med en punkt i bildens nederkant.

Västernorrland med undersökningsplatsen markerad med punkt.

Bilaga 2. Fotolista (Foto Ola George och Maria Lindeberg)

Foto nr	Motiv	Fotograferat från
1	Fladdermus vid informationstavlan	
2	Fladdermus vid informationstavlan	
3	Fladdermus vid informationstavlan	
4	Arbetsbild, röset/ugnen under framrensning	
5	Arbetsbild, stenpackningen ritas in och fotograferas	Sydväst
6	Arbetsbild, stenpackningen fotograferas från träd	Sydväst
7	Röset/ugnen efter rensning fotograferat från träd	Öst
8	Röset/ugnen efter rensning fotograferat från träd	Öst
9	Röset/ugnen efter rensning fotograferat från träd	Öst
10	Röset/ugnen efter framrensning	Sydväst
11	Sydvästra delen av röset	Sydväst
12	Röset/ugnen med västra delen av terrasseringen (dold under liggande trädstam)	Väst
13	Röset/ugnen med norra delen av terrasseringen	Norr
14	"Golvyta" väster om röset/ugnen	Norr
15	"Golvyta" väster om röset/ugnen med stenpackning i halvrundel	Norr
16	Nordöstra delen av rösugnen med fundamentet i botten, över det ca 0,5 m hög stenspackning som möjligen utgjort norra väggen på rösugnen	Nordväst
17	I mitten rösugnens fundament samt stubbe, i bildens nedre vänstra del stenspackning som möjligen utgjort en sida av spisröset	Nordväst
18	Eldrummet som färgats rödbrun av den höga temperaturen	Västsydväst
19	Stenblockspackning strax öster om själva eldrummet	Syd
20	Rösugnens fundament" i östra delen av röset/ugnen	Öst
21	Eldrummet med omgivande stenblock	Sydväst
22	Centrala delen av rösugnen med eldrummet	Väst
23	Centrala delen av rösugnen med eldrummet	Väst
24	Eldrummet med omgivande stenblock	Väst
25	Fördjupning strax öster om eldrummet, delvis undersökt 2004	Väst, uppifrån
26	"Markprofil i eldrummet, rödbränd sandig jord, marklager, podsol	Norr, uppifrån
27	"Markprofil i eldrummet, rödbränd sandig jord, marklager, podsol	Norr, uppifrån
28	"Markprofil i eldrummet, rödbränd sandig jord, marklager, podsol	Norr, uppifrån
29	Röset efter återställning	Nordväst
30	Röset efter återställning	Nordväst
31	Röset efter återställning	Syd
32	Röset efter återställning	Väst
33	Fördjupning några meter söder om röset	Sydväst
34	Fördjupning några meter söder om röset	Sydväst
35	Fördjupning några meter söder om röset	Sydväst
36	Fördjupning några meter söder om röset	Sydväst
37	Fördjupning några meter söder om röset	Sydväst
38	Fördjupning några meter söder om röset, i förgrunden ett mindre röse	Väst

Bilaga 3. Fyndlista

Fyndnr	Fynd	X	Y	Vikt	Antal	Övrigt
1060	Kvartsitkärna			389,9	1	Funnen i röset nere vid sjön. Troligen ett stenåldersfynd
1061	Ben	100	99	7,1	1	
1062	Bränd lera	100	101	30,4	15	
1063	Bränt ben	100	101	1,7	7	
1064	Tand	100	102	3,1	1	
1065	Bränt ben	100	102	0,09	1	
1066	Bränd lera	100	103	172,7	83	
1067	Bränt ben	100	103	2,1	8	
1068	Ben	100	103	10,5	6	
1069	Bränd lera	100	104	16,4	14	
1070	Ben	101	99	69,4	3	Vid nedgrävning mot "golvet"
1071	Ben	101	100	61,7	3	
1072	Bränd lera	101	100	29,5	9	
1073	Bränd lera	101	101	116,8	56	
1074	Ben	101	101	0,3	1	
1075	Bränt ben	101	101	11,8	57	
1076	Flinta	101	101	0,1	1	
1077	Bränd lera	101	102	49	26	
1078	Bränd lera	101	103	12,5	6	
1079	Bränd lera	101	104	13,6	5	
1080	Ben	101	104	0,2	1	
1081	Bränt ben	101	104	0,4	4	
1082	Ben	102	99	32,8	1	Vid nedrensning mot "golvet"
1083	Bränd lera	102	99	13,8	1	Vid nedrensning mot "golvet"
1084	Bränt ben	102	99	1,1	3	Vid nedrensning mot "golvet"
1085	Bränt ben	102	100	0,3	2	
1086	Ben	102	101	2,9	1	
1087	Bränd lera	102	101	3	1	
1088	Bränt ben	102	101	1,9	6	
1089	Ben	102	102	12,2	11	
1090	Tand med käkben	102	102	35,1	2	
1091	Flinta	102	102	0,5	1	
1092	Keramik	102	102	5,4	1	Rödgoods, del av hank?
1093	Bränd lera	102	102	1,3	1	
1094	Bränd lera	102	103	31,5	10	
1095	Ben	102	103	3,7	3	
1096	Tandfragment	102	103	2,6	2	
1097	Bränt ben	102	103	0,8	4	
1098	Bränd lera	102	104	7,1	6	
1099	Spik	102	104	6,5	1	Skalle 11x8 mm, 47 mm lång (av) 4,5x4,5 mm
1100	Bränt ben	102	104	0,09	1	
1101	Ben	102	104	36	5	
1102	Bränd lerkula	103	98	3,8	1	14-17,5 mm i diameter. Vid nedrensning mot "golvet"
1103	Ben	103	100	18	1	
1104	Tand	103	101	13,8	1	

1105	Bränt ben	103	101	0,09	1	
1106	Spik	104	103	9,6	2	Skalle 12,5x10,5 mm 4,5x4 mm. Trol en spik urspr 86 mm. Detektorfynd utanför schakt
1107	Spik	103	104	9,4	1	Skalle 10,5x10 mm. 4,5x4 mm. Urspr längd 94 mm
1108	Kvarts	103	104	14,9	1	Slagen ?

Bilaga 4. Dagboksanteckningar

5/9

Arbetsmaterialet och redskapen bars ner till undersökningsplatsen. Ytan intill rösugnen rensades på grenar och kullfallna stammar. Ytan genomsöktes med metalldetektor, bara järnfynd i form av handsmidda spikar framkom. Spismursröset rensades och fjolårets koordinatsystem utvidgades.

6/9

Fortsatt rensning av rösugnens stenpackning. Nya kvadratmetersrutor togs upp i anslutning till röset. Ola ritade av rösets stenpackning under nästan hela dagen. Huslämningarnas utsträckning diskuterades livligt.

7/9

Fortsatt rensning av röset. Ritningen blev färdig i första dokumentationsnivån. Några fler kvadratmetersrutor avtorvades i väster. Tidningarna Dagbladet och Sundsvalls tidning var på besök. På eftermiddagen började vi riva bort lösa stenar.

8/9

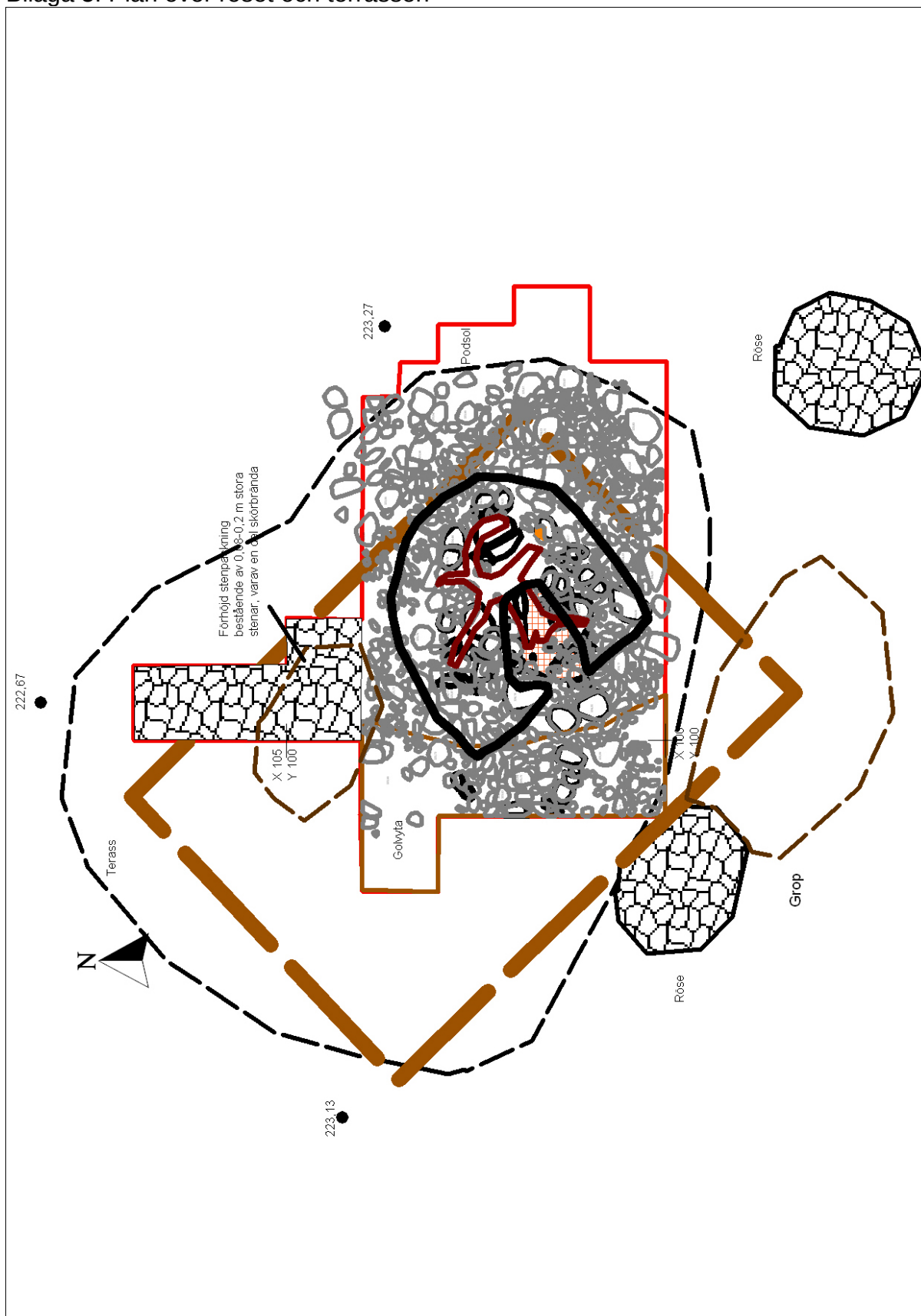
Fortsatt bortrivning av lösa stenar som inte låg i ursprungligt läge. Gjorde översiktsplan över terrassen och rösugnen. Nivilerade stenpackningen.

Vi fick besök av projektet skog och historia. På eftermiddagen rensade vi fram själva eldrummet som var alldeles rödbränt.

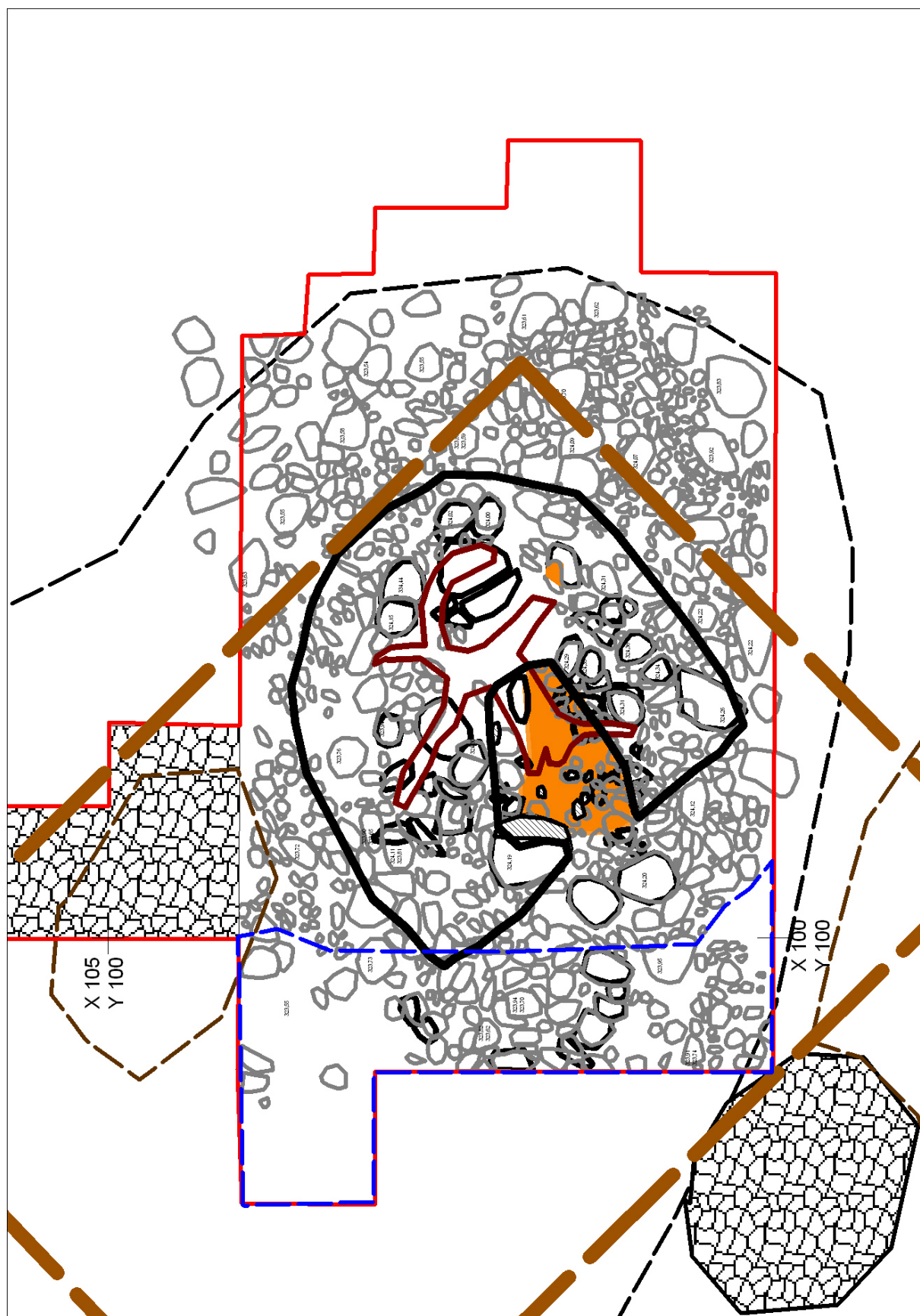
9/9

Mätte in ytan med frodigt gräs mellan röset och gårdstunet på höjden. Ytan utgör troligen plats för ladugård eller liknande. Ritade in själva eldrummet, fotograferade, nivilerade. Därefter återställdes röset.

Bilaga 5. Plan över röset och terrassen

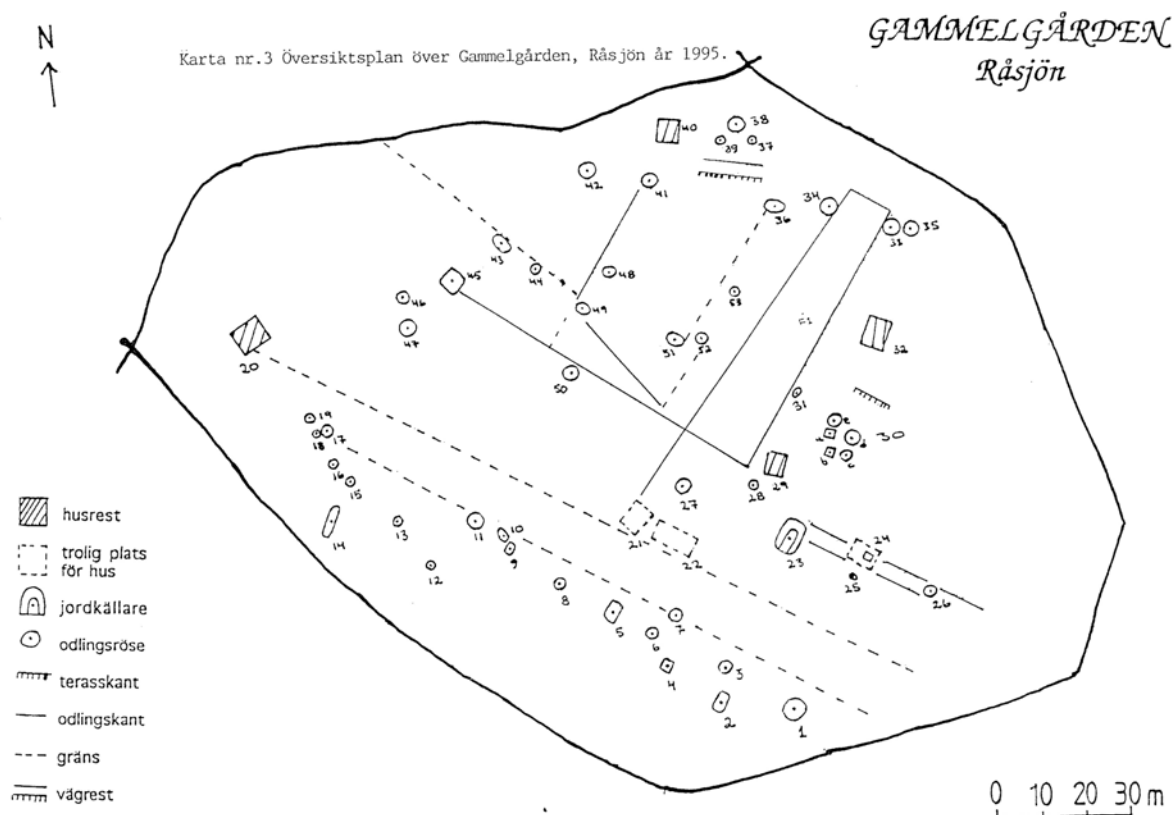

Plan över undersökningen år 2005. Terrassen markerad med svart streckad linje, det tolkade huset med tjock brunstreckad linje, schaktet markerat med rött streck, rösuignens tolkade utbredning markerad med tjockt svart streck, och rösuignens stenpackning markerad med gråa linjer.

Rösgnens stenpackning dokumentationsnivå 1 med grå stenar, nivå två med svarta stenar, rösgnens tolkade utbredning markerad med svart begränsning, eldrummet delvis markerat med rödbrunt, stubbe i mitten, tolkad golvyta delvis under stenpackning markerad med blåstreckad linje, tolkade väggar markerade med tjock brun streckning, terrassen markerad med svart streckning.

Bilaga 6. Översiktsplan från skötselplanen 1995

Röset som undersöktes under år 2005 är beläget överst i bilden och har nummer 38.